

ΠΡΟΙΞ

U ovoj studiji nastavljam izučavanje balkanizama grčkoga podrijetla, koje sam započeo u članku Στοιχείον.¹⁾

Starogrčka prefiksalna složenica ženskoga roda προίξ genitiv προικός „dar“ postala je u bizantinskom i novogrčkom stalan termin iz bračnog prava, t. j. izraz za miraz, i to, kao obično, u obliku akuzativa singulara, koji je generaliziran προίκα f. Starogrčki se diftong οι izgovara i ovdje prema bizantinskom i novogrčkom pravilu kao i: *prika*.²⁾ U tom izgovoru došla je ova riječ u govor Cincara *pricā* f., plural *prīti*,³⁾ i u arbanaski, gdje se, pored *pajë -a*, govori i *prikë*.⁴⁾

Prika nije ušlo u srpskohrvatski jezik. Miklošič⁵⁾ potvrđuje ovaj oblik samo u dva ruska vrela. Jedino maćedonski pozna neutrum *prīke*,⁶⁾ koji sada ispravno tumači g. Petruševski u dodatku ovom članku.

U južnoslovenske jezike ušla je poimeničena pridjevska izvedenica odatle προίκειον > προικό(ν) n.⁷⁾ (izgovori prema

1) ŽA I, 18—24. U ovim studijama razrađujem neke odsječke iz svoga *Etimologijskog rječnika srpskohrvatskog*, koji spremam. — Pod balkanizima razumijevam riječi (leksikologijske elemente, lekseme), koje su raširene u više balkanskih jezika.

2) Hépitès, *Dictionnaire grec-français*, sv. II, Atena 1906, str. 1241. s. v. ή προίκα. Isto tako A. Konstantinides, Μέγα λεξικόν τής ελληνικής γλώσσης, Atena 1904 sv. III, 703 s. v.

3) Pascu, *Dictionnaire étymologique macédonroumain*, sv. II, 79, br. 1479.

4) Jokl, *Studien zur albanesischen Etymologie*, 113. *Srpsko-hrvatsko-albanski rečnik*, Tirana 1947, 142, *prikë* (sa štamparskom griješkom). Stuart E. Mann, *An historical albanian-english dictionary*, London 1948, 402. U Barićevu *Rečniku srpskoga ili hrvatskoga i arbanaskoga jezika*, Zagreb 1950, sv. I, str. 453 s. v. miraz identificira se sa *pajim* (abstraktum od *pajë*) i glosira sa „miraz u novcu“.

5) *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, 669 s. v. *prikija*.

6) Mladenov, *Etimologičeski i pravopisen rečnik na bālgarskija knižoven ezik*, 519 s. v. Doritsch—Weigand, *Bālgarsko-nemski rečnik*, 305 s. v. Najden Gerov, *Rečnik na bālgarski ezik*, sv. IV, Plovdiv 1901, 274. Tu se nalazi i izričaj: *Da prikiosam nekomu prikiju* „da dam prikiju, čez, pridan.“ Ovi pisci stavljaju maćedonsko *prikë* kao bugarsku riječ.

7) Hépitès o. c. 1241 je označuje kao δημοτικῆ. Προικότῳ „dos“ bilježi Du Cange, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis*, Lugduni 1587, 1239. Προίκισια δῶρα, koja se govori također i bez imenice, „dona jugalia“ bilježi Stephanus, *Thesaurus graecae linguae*, sv. VI, Paris 1842, 1726. Stari naglasak τῷ προικίον, na kojem se osniva izgovor *prikí* u balkanskim jezicima, bilježi Stephanus, l. c.

starijem naglasku $\pi\rho\omicron\iota\kappa\iota\omicron(v) > priki$: u starom crkvenoslovenskom *prikija*,¹⁾ u bugarskom²⁾ i starosrpskom isto tako. Pored *prikija* govori se u mačedonskom i *príkja*³⁾ f. U obliku *prikija* vidimo, da je novogrčkom obliku *prikí* dodano još *-ja*, da bi se riječ mogla deklinovati. Tako je postupljeno i u drugim riječima bizantinskog i novogrčkog podrijetla naglašenim na *i*, kao što su *feliija*, *čeliija*, *kefaliija* i t. d., jednako kao i u turskim imenicama, koje se svršavaju na naglašeno *i* (*u*, *a*): *kùtija*, *kujùndžija* i t. d.

Značajno je, da je novogrčka poimeničena pridjevska izvedenica sr. r. ušla i u arbanaski, i to u femininu *përqi -ja*.⁴⁾ To je značajno i zbog toga, što arbanaski oblik ne glasi *prikí*, kako bi se očekivalo prema staro-crkvenoslovenskom, starosrpskom i bugarskom obliku *prikija*, nego u arbanaskom *përqi* nalazimo za novogrčko *-ri-* refleks *-ër-*, koji tačno odgovara srpsko-hrvatskom sonantnom *r* u *précija*. Prema tome ima se uzeti, da je grčki pravni termin ušao u arbanaski jezik gegijkoga tipa posredovanjem srpskohrvatskog.

Značajno je, nadalje, i to, što u cincarskom refleksu *prítie* f. plural *prítii*⁵⁾ „dot, trousseau“ za novogrčko *prikí* ne nalazimo običnog refleksa *ch* (*k*) za grčko palatalno *k'*, kao u *chilie* < τὸ κελλί, nego cincarsko *ť*. Ta se pojava može protumačiti na dva načina. Pascu⁶⁾ uzimlje, da se cincarsko *prítie* osniva na sjeverno-grčkom dijalekatskom izgovoru. Ali je moguće protumačiti u ovom slučaju cincarsko *ť* i analogijom prema cincarskom pluralu *prítii* od singulara *pricã*, gdje je *ť* po pravilu.

Cincarsko *prítie* također je femininum kao i slovensko *prikija*, ali to nije dokaz, da je cincarski femininum nastao iz slovenskog, jer Cincari običavaju novogrčkim neutrumima sa naglaskom na *i* < -íov i femininima naglašenim na *ē* > *i* < ή,

1) Miklošič, *l. c.*

2) Mladenov, *o. c.*, 519 s. v. i ostali rječnici. Tako i u mačedonskom. V. dodatak g. Petruševskoga.

3) Mladenov, *o. c.* 520 glosira sa „zestra“. U ovom obliku upada u oči razlika u naglasku prema *prikija*. *Prikja* odgovara tačno naglasku grčkog pridjeva $\pi\rho\omicron\iota\kappa\iota\omicron\varsigma$. V. u dodatku drukčije shvaćanje g. Petruševskoga.

4) G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, 333. Barić, *o. c.* sv. I, 453 s. v. miraz, gdje je krivo rastavljeno *përqi-i*, kao da se radi o određenom članu *-i*. U Srpskohrvatsko-albanskom rečniku, Tirana 1947, stoji ispravno *përqi* i označuje se kao riječ gegijskog dijalekta. U bilješci 4 (str. 103) spomenuti albansko-engleski historijski rječnik, 377, glosira ovu riječ sa „dowry, gratuity“ i kao prilog sa „gratis“. Arbanaska grafija *q* označuje *k'* ili *č* (Skadar). Prema K. Christophoridisu (rođ. 1827, umro 1895 u Elbasanu u Arbaniji), autoru $\Delta\epsilon\zeta\iota\kappa\omicron\nu\nu\ \tau\eta\varsigma\ \alpha\lambda\beta\alpha\nu\iota\kappa\eta\varsigma\ \gamma\lambda\omega\sigma\sigma\eta\varsigma$, Atena 1904, str. 316 govori se u Kruji (starosrpski Рабынь) *përqi-a*, plural *përqtë* za novogrčko $\pi\rho\omicron\iota\kappa\iota\omicron\alpha$. Christophoridis piše arbanaske riječi grčkom azbukom. Ovdje je njegova-grčka grafija pretvorena u modernu arbanasku latinicu.

5) Pascu, *o. c.*, 79 br. 1480.

6) Pozivom na Kretschmera, *Der lesbische Dialekt*, 147—152.

kad nose naglasak, dodavati dočetak *-e*, primjeri *avlie* f. < αὐλή, (*A*)*natolie* f. < ἀνατολή *chilie* f. < κελλί n., *filie* f. φελί n. i t. d. Zbog toga i novogrčki neutrumi postaju imenice ženskog roda u tom jeziku.

Južnoslovenski oblici prikija i t. d. ne trebaju objašnjenja, ali se moramo zadržati na obliku *prícija* f., koji mjesto prvobitno nenaglašenog *-ri-* pokazuje sonantno *r*.

NI *ć* mjesto novogrčkoga palatalnoga *k'* ne treba objašnjenja, jer se taj nalazi i inače, primjer *Ćiril* pored *Kiril*, *ćelija* pored *kelija*, *ćefalija* pored *kefalija*, *Maćedonija* pored *Make-donija* i t. d.

Naše sonantno *r* mjesto bizantinskog i novogrčkog *-ri-* objasniti će se najbolje, ako utvrdimo, kako je glasio bizantinski pravni termin u starodalmatinskoj pravnoj terminologiji i koja je area riječi *prícija*. Jireček¹⁾ je već zabilježio, da u dubrovačkom statutu iz god. 1272. glasi *perchivium* ili *parchivium*,²⁾ što se tačno pokriva sa grčkim neutrumom. Jireček je nadalje opazio, da ovaj pravni termin u kotorskom statutu glasi *perchivum*,³⁾ sa *-vum* mjesto *-vium* u dočetu.⁴⁾ Mjesto *ch* piše se u Kotoru također *cl*: *perclivum*.⁵⁾ Ova je grafija učene prirode. Notar je naime mislio, da će pisati ispravnije, ako *ch* shvati kao toskanski ili mletački fonem, koji se osniva na klasičnom latinskom *cl* (primjer: *chiamare* < *clamare*). Tako se postupalo ne samo u Kotoru nego i u Dubrovniku, pa se nalaze grafije, kao što su *comerclum* za novogrčko i bizantinsko *κωμέριον*,⁶⁾ *stancium* < *σῆσταπῆκῆ*.⁷⁾ Mjesto srpsko-hrvatskog sonantnog *r* ovdje nalazimo *er* ili *ar*. Nastaje dakle problem, zašto je bizantinsko i novogrčko *pr-* u Dubrovniku i Kotoru zamijenjeno sa *per-*, *par-*. Upoređenja za to ima, na pr. u bugarskom *pärnar*, arbanaskom *përnar*, cincarskom *pîrnare* f. < za novogrčki *πουρνάρι* = *πρινάρι*, što je u stvari diminutivna izvedenica od starogrčkoga *πρινός* „česvina, črnika“.⁸⁾ Pernot⁹⁾ je zabilježio na ostrvu Chiosu pored *προυάι* i sa metatesom *πουράι* kao refleks za novogrčko

1) *Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters*, sv. I, 91 s. v. *perchivium*.

2) Jireček, *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium*, sv. IX, 446.

3) Antun Mayer, *Kotorski spomenici*, I. knj. kotorskih notara od god. 1326—1335. U registru str. 645 navodi se krivo kao vox slavica.

4) Ova će se oscilacija objasniti malo niže na str. 107 u bilješci 1.

5) Jireček u djelu citiranu u bilj. 1. na ovoj str.

6) Odatle turski *gümruk*, u Bosni *đumruk* „carina“. Glede grafije *comerclum* vidi Jireček, *l. c.* u bilj. 2 na ovoj str.

7) Upor. ovu učenu grafiju i sa ovakvom latinizacijom: *Caciclus* za Kačić, Smičiklas, *Codex*, sv. III, 64, 67 g. 1207, gdje je *ć* pisano na osnovu mletačkoga *ch* sa *cl*, jer je pisac listine mislio, da je tako učenije i bolje.

8) Pascu, *o. c.*, II, 77, br. 1430.

9) *Phonétique des parlars de Chio*, 547; citirano kod Pascu, *l. c.* br. 1480.

προικί, t. j. starogrčki diftong *oi* nalazi se na ostrvu Hiju na stepenu razvitka *u*, što smo već vidjeli u članku o στοιχειόν > arbanaski *stuhí*.¹⁾ Dubrovački i kotorski refleksi perchiv(i)um veli nam, da se starogrčki diftong *oi* izgovarao i kao *e*, t. j. jednako kao i ypsilon u talijanskom *gesso* < γύψος. Na novogrčkom izgovoru *purkí* > **perkí* osniva se srpsko-hrvatska *prćija*. Znači dakle, da je u starodalmatinskom romanskom govoru u Dubrovniku i Kotoru novogrčki i bizantinski oblik *prikí* doživio metatezu *re* > *er* i izgovor *e* za diftong *oi*.

Ako ispitujemo geografsku areu, u kojoj se govori srpsko-hrvatski naziv *prćija*, dolazimo do zaključka, da se govori ne na istoku nego baš na zapadu. O tom se možemo osvjedočiti ispitujući potvrde, što ih donosi Akademijски rječnik.²⁾ Potvrde tu navedene nisu starije od XV vijeka. Riječ *prćija* upotrebljavaju dubrovački pisci, zatim čisto katolički pisci kao Kašić, Radnić, Kadčić, Zoričić i t. d. Riječ *prćija* je potvrđena u govoru Perasta, Like i Karlovca. Od Srba pravoslavaca upotrebljavaju je Ljubiša iz Paštrovića, dakle zapadnjak, zatim Crnogorci. Sa srpsko-hrvatskog istoka nema potvrda. Prema tome ovaj balkanski grecizam ide u isti red kao *koludar* genitiv *koludra* < κολόγερρος na čakavskoj ostrvskoj teritoriji na Jadranu. Na istoku odgovara starom grecizmu novija posuđenica *kaluđer*. Nadalje glagolski grecizam *pedepsati* (od novogrčkog aorista (ἐ)παίδευσά³⁾ od παιδεύω „kaznim“), koji uopće ne dolazi na istoku.⁴⁾ *Prćija*, prema tome, ide u rječnik zapadnog srpsko-hrvatskog govora.

Drugojačije stvar stoji sa oblikom *prikija*, koji se može čitati i *prićija*.⁵⁾ Akademijски rječnik IX, 752 s. v. donosi potvrde za taj oblik samo iz pisanih starosrpskih istočnih vrela, kao iz Dušanova zakonika i hrisovulja despota Đurđa i t. d. *Prikija* = **prićija* pripada prema tome rječniku istočnih kaluđera, što se posvemu poklapa i s geografijom i s historijom, dok *prćija* pripada zapadu, kojemu su centri bili u Dubrovniku i Kotoru. To također odgovara historiji, jer je bizantijsko pravo vladalo sve do konca XII. vijeka u dalmatinskoj temi, koliko je pripadala pod Bizant.

Još jedan momenat treba naglasiti. Iz dubrovačko-latinskog perchivium vidi se još i to, da je bizantijska riječ bila u Du-

1) ŽA I 19. Riječ *stuhí* f. bilježi u bilješci 4 str. 103 pomenuti englesko-albanski historijски rječnik i glosira je sa „storm, oluja“.

2) T. XI, 429. Odatle bilježi ovaj rječnik još izvedenice *prćijaš* iz Orahovice u Slavoniji i iz Like, *prćijašica* f. iz Like i glagol *prćijašiti*.

3) Izgovori *epédefsa* od *pedévo*.

4) V. ARJ IX, 752 s. v.

5) Ovo čitanje nije nigdje potvrđeno, nego je tako Maretić stavio bez potrebe kao natuknicu u ARJ XI, 858 i time stvorio teškoće u snalaženju u ARJ, jer na str. 954, gdje bi trebalo da stoji *prikija* nema ništa.

brovniku latinizirana u dočetu. Mjesto novogrčkog -í od -íov imamo ovdje -ivium. Odakle to? Taj se dočetak može po mojem mišljenju objasniti jedino unakršćavanjem s latinskim pridjevom *lixivus* pored *lixivius*, koji je bio poznat u Dubrovniku, jer od (cinis) *lixivia* f. nastade u dubrovačkom srpsko-hrvatskom *lihsija*¹⁾ = *lukšija*. Latinska je riječ u obliku (cinis) *lixiva* ušla i u novogrčki: ἀλισιβα „lessive“. Unakršćavanje s tom riječi nastalo je odatle, što se prćija davala u odijelu, u košuljama, u rubenini i t. d., u stvarima, koje su se morale dobro oprati. Da se u takovim stvarima davao miraz, vidi se i iz arbanaskog naziva za miraz *pajë -a* < latinski plural *pallia* „koperte, matraci, kaputi i t. d.“ Može se čak tvrditi, da prćija ne potječe direktno iz novogrčkog jezika, nego iz starog dalmatinskog neutruma *perchivium*. Poznato je naime, da latinske imenice srednjeg roda na -ium prelaze u naša feminina. Primjer: *gymnasium* > *gimnazija*, *imperium* > *imperija*, *territorium* > *teritorija* i t. d.

Značajno je još u ovoj oblasti pravnih termina, da u srpsko-hrvatskom danas više ne postoji u saobraćajnom govoru staroslavenski izraz *věno*, nego se za taj pojam upotrebljavaju posuđenice, i to na zapadu: prćija, na istoku i zapadu arapski izraz *miraz*, genitiv *mirāza*, od arapskog *mirāṭ* „baština“ preko turskoga izgovora *miras*,²⁾ zatim na zapadu mlađa posuđenica *dōta*³⁾ f. iz talijanskog *dote* f. I u bugarskom je, čini se, tako. Mladenov bilježi *veno* kao arhaizam.⁴⁾

Kajkavski izraz za miraz *zlameno* (sc. ruho) je samo lokalni i odgovara posvemu mađarskom *jegyruha*.⁵⁾

Značajno je još, da se u dakorumunjskom ne nalazi arapski izraz *miraz*. U tom jeziku ne nalazi se ni bizantinski izraz *prćija*. Ovdje postoji sasvim drugi izraz za nj, i to plurale tantum ž. r. *zestre*,⁶⁾ koji po mojem mišljenju može da potječe od latinskog

1) V. moj članak *Notes d'étymologie romane* u *Mélanges Salverda de Grave*, str. 284—289. Sada je jasno, zašto u Kotoru imamo u dočetu -vum, a u Dubrovniku -vium. Ova razlika u dočetu osniva se na lat. pridjevu, koji glasi *lixivus* i *lixivius* „ausgelaugt“. *vi* > *j* u *lihsija* može se uporediti sa *vi* > *j* u *Poetovio* > *Ptuj*.

2) Lokotsch, *Etymologisches Wörterbuch der europäischen Wörter orientalischen Ursprungs* br. 1467. Prema ARJ VI, 736 potvrđen iz 18. vijeka. Prema Bariću o. c. govori se i u arbanaskom u srpskohrvatskom značenju, ali G. Meyer, o. c., 279 daje samo značenje „baština“. To isto značenje ima i cincarsko *mirase* f., Pascu II, 151 br. 763.

3) Najstarije potvrde potječu iz 15. vijeka, kod čakavaca (također u Žumberku) i kod štokavaca u Lici i sjevernoj Dalmaciji, v. ARJ II, 703. Prvu potvrdu donosi Mažuranić, *Prinosi*, 269, god. 1492 iz poljičkog statuta.

4) Mladenov, o. c. 62.

5) Mažuranić, *Prinosi*, str. 265, samo u jednoj potvrdi iz Pergošća. Tumačenje nije izvjesno.

6) Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, III, 1811 s. v. Ne nalazi se u drugim rumunjskim narječjima,

plurala *dēxtrae -arum* „svečano obećanje vjernosti izvršeno davanjem ruke,“ uporedi lat. izraze *dextras mittere* „δεξιὸν πέμπειν“ ili *dextram ferre* „δεξιὸν φέρειν“, iz čega bi izlazilo, da se je već u rimsko vrijeme na latinskom dijelu Balkana miraz pogadao. Ovaj dakorumunjski izraz spominjem zbog toga, što se nalazi i u bugarskom: *zēstra* f. i u diminutivu *zēstrica*. Kako može biti sumnja o tome, da li je bugarski izraz posuđen iz dakorumunjskog ili, obratno, dakorumunjski iz bugarskoga, jer Mladenov u svome etimološkom rječniku predlaže za bugarsku riječ izvođenje iz slavenskih jezičnih sredstava,¹⁾ može se misliti, da gore navedena etimologija *dēxtrae*, koju daju i Tiktin i REW³ 2618,²⁾ ne odgovara istini, jer se ne nalazi nigdje drugdje u čitavoj Romaniji. Zbog toga može se misliti i to, da je *zestra* tračka riječ, naročito zbog toga, što je izvođenje Mladenovo od *zet* pomoću indoevropskog sufiksa *-tra* neuvjerljivo. Moralo bi se naime pretpostaviti, da je *zestra* postojala već u praslavensko doba, a ni u jednom drugom slavenskom jeziku nije potvrđena. Ako je to istina, onda bi balkanski termini za miraz mogli potjecati i iz balkanskog supstrata.

Pored *zestra* poznaje bugarski jezik jošte i čisto slavenski naziv, kao *prid* f. ili *pridan* f. od *pridati*. Akademijски rječnik³⁾ zabilježio je iz Skopske Crne Gore *prid* m. u značenju „dara ili darova, kojim se darivaju momak i djevojka prije vjenčanja“. *Prida* f. govori se i u Hercegovini, ali Akad. rječnik ne kaže, u kojem značenju.

Pored ovih izraza valja iz ove oblasti zabilježiti jošte i bugarski turcizam *čez*, koji bilježi i Vuk (*čez*) za Srbiju i to kao varoški turcizam u značenju „djevojačko ruho i djevojački darovi, što ih ima da ponese u očinu kuću, kad se udaje“. Taj se turcizam upotrebljava kao objekat uz glagole: porezati, skupiti, sakupiti, ponijeti.⁴⁾

Time zacijelo nije iscrpljena sva terminologija balkanska, koja se odnosi na miraz i opremu djevojke, kad se udaje. Nadam se ipak, da se iz toga članka vidi, koliko je od potrebe povezati terminologiju jedne oblasti sa historijom (prava i t. d.) i sa folklorom, ako se hoće da se dođe do ispravnog tumačenja. A vidi se naročito i to, od kolike je potrebe utvrditi svaki put areu, u kojoj se termin govori. Jednostavna komparacija nije više danas dovoljna, da se dođe do ispravne etimologije.

Zagreb.

P. Skok.

*

1) O. c., 191, ali označuje svoju etimologiju samo kao „vjerovatno“.

2) Meyer—Lübke dodaje upitnik kod ove etimologije.

3) T. XI, 859 s. v.

4) ARJ I, 921 s. v.

P. S. — Формата *ѓрике*, а веројатно и *ѓрика*, тешко да се бугарски. Тие се типични македонски. Н. Геров и Ст. Младенов ги земаат како бугарски, оти речиси целиот македонски речник влезе во нивните речници на бугарскиот јазик како материјал од „западнобугарските“ говори, бидејќи така се третираа и македонските говори и Македонија во бугарската литература сè до 1944. Формата *ѓрике* е жива во западна Македонија (Охрид, Ресен, Битола и др.), а *ѓрика* се слуша посеверно и поисточно.

Споредни периферни форми во македонскиот јазик се *ѓрика* (забележено од Гуменџанец), *ѓрекија* (Серско) и *ѓиркија* (Солунско), а постои и деноминатив *ѓрикосам* (забележен во Прилеп), в. и А. Г. Таховски, Грчки зборови во макед. народен говор, Скопје 1951, на стр. 34.

И зборот *ѓрид* е познат од македонските говори. Тој се доближува по значење до *ѓрике* (в. Бр. Милад. № 431: „... Влаина му велеше: „Зем ми мене, јоначе! | Многу *ѓришѓ* (sic!) кѓ донесамѓ, | Три то'ари чораби, | Триста бѓбли гроше'и...“), а инаку значи „пари или дарови што ги дава зетот како откупнина на невестата“. Во еден дел од Македонија со градот Прилеп како центар се употребува во истото значење кое го има *ѓрике* и *ѓрика* зборот *руба*, дојден од романското (одн. германското) *roba* (ahd. *rouba*). Најраширен пак во цела Македонија е турскиот (одн. арапскиот) збор *чеиз*.

Под влијание на српскиот јазик денес може во Македонија да се чуе понекаде и зборот *сѓрема*,¹⁾ а под влијание на бугарскиот во источна Македонија и бугарскиот збор *зестра* (забележен од Штип), но овој повеќе со значење „пари, мираз“.

Зборот *мираз* е општ термин и во македонскиот јазик.

Споредните форми *ѓрика*, *ѓрекија* и *ѓиркија* ја дополнуваат низата на варијанти од *ѓрика* до *ѓрѓија*. Промената на основниот слог во *ѓрекија* и *ѓиркија* е разбирлива, ако се има пред вид дека акцентот се наоѓа непосредно зад него (ср. гр. *προιμιό-προυμιό-πоруμιό*). Мак. форма *ѓрика* е на полно јасна, оти е директно земена од гр. *προιμα*. Формата *ѓрике* може да се разбере, ако се поврзе со *ѓрика*, која е изведена од *ѓрикија* кога се преместил акцентот на првиот слог, според правилото за макед. акцент, — *ѓрикија* > *ѓрѓика* > *ѓрикја* > *ѓрика*. *Прика* во македонскиот можеше да се сфати како колективна форма (што го допушта и са-

¹⁾ Зборот *сѓрема*, како се слуша денес во Србија, го нема во Вуковиот речник, а го има кај Ристиѓ—Канѓрга, Речник Српско-хрватског и немачког језика, Београд 1928. — Кај Вука се најдува покрај *ѓрѓија*, која е позната во две значења, и зборот *жеништво* со второто значење од *ѓрѓија* т. е. *мираз*, а и зборот *особина* со малу особено значење, но во сушност пак *мираз*.

мото значење на зборот), можеби и како еден вид народно етимологизирање во врска со *ῥριῦ* (одн. *ῥрид*), и кога еднаш беше така земена, лесно можела да се создаде и втората форма *ῥрике*, оти кај овие образованија колективот е почест со наставката *ке*, ср. *бруῦ* — *брука*, *бруке*; *ῥраῦ* — *ῥраке*, (срп. *ῥруке*); *враῦ* — *враке*, *ливада* — *ливаге* и сл. За да се сфати како колектив одн. плурал, можеше да спомогне и самиот грчки јазик, каде што е обична и доста честа плуралната форма (*τὰ*)*προικιά* (*προυκιά*, *пурυκιά*) во значење *ῥрике* (ср. го изразот „πλὴν πολλὰ ἔναι τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου παρὰ τὰ προυκιά τῆς νύφης), додека сингуларот значи повеќе дел од мираз („τὸ χωράφι εἶναι προικὶ τῆς μάνας μου“).

Со формата *ῥριке* би можел во македонскиот јазик да се сравни зборот *шике*, но само од надворешна страна.¹⁾

Скопје.

М. Д. Петрушевски.

RÉSUMÉ

P. Skok: ΠΡΟΙΚΕ

Le présent article fait suite à celui dédié à *στοιχεῖον* paru ici même, *ZA* I 18—24. Cette fois l'auteur étudie les grécismes balkaniques issus de grec moderne *προῖκα* f. „dot, trousseau“ et de l'adjectif substantivé *τὸ προικεῖον* > *προικί(ον)* > *προικιό* du même sens, de grec ancien *προῖξ* f. „don“. Tour à tour sont examinés 1. les formes ainsi qu'il suit: macédo-roumain *prică* = albanais *prikë* = macédo-slave *prike* = ancien slave ecclésiastique *prika*, formes qui refléchissent toutes grec byzantin et moderne *προῖκα*; 2. ensuite: macédo-roumain *pritië* = serbocroate oriental, bulgare et ancien slave ecclésiastique *prikija* = serbocroate occidental *prčija* = albanais *përqi-ja* dont la base est grec byzantin et moderne *τὸ προικεῖον*. Quant à serbo-croate occidental *prčija*, l'auteur s'attache à prouver que cette forme, avec son *r* sonans très caractéristique, va ensemble avec *perchivium* ou *parchivium* des sources ragusaines et avec *perchivum* ou *perclivum* des sources de Kotor, formes dont *-er-* peut être comparé à *πυρρί* de l'île de Chio où la voyelle *v* est rendue avec *ou* de même que dans *stuhī* < *στουχεῖον*, déjà examiné, ici avec la même variante *v* > *e* que dans *γύφος* > ital. *gesso*. L'étude finit par quelques considérations sommaires sur les termes balkaniques se rapportant à la dot; ainsi sur dacorumain *zestre* pl. f. pl. = bulgare *zestra*, serbocroate occidentale *dōta*, sur les arabismes *miraz* et *čëiz* dans les langues balkaniques.

¹⁾ Зборот се употребува во презрително и унизително значење, забележано во Битола, како *грд*, *лош*, *никаков*, и уште удвоено во *шик'е* *шик'осано*. Зборот е дојден од гр. *χικιό*, познато и од грчкиот во преносно значење, и живее најчесто во формата *офшика* и нејзините деривати *офшикосам*, *офшиклив*, *офшикалџија* како народен збор за *туберкулоза*. Двете разни макед. форми се должат на сличните форми од грчкиот јазик, оти покрај *χικιό* и грчкиот има народна форма *δχτικας*, (Ἀραβαντινός, Πτερωτ. γλωσσάριον, s. v.). Формата *шик'е* пак, како се гледа, била изведена како вокатив од *шик'а* — *шик'е*, ср. *свак'а* — вок. *свак'е*.